

Gerrits, Soetgen

? – 1572

Geboren in Rotterdam

Doopsgezinden

Dichter

Soetgen Gerrits, waarschijnlijk geboren in Rotterdam, kan worden beschouwd als de eerste Nederlandse dichteres van protestantse huize. Zij moet lid zijn geweest van de jonge doopsgezinde gemeenschap van Rotterdam ten tijde van de geloofsvervolgingen. Verwijzingen in haar werk naar het martelaarschap van vervolgte geloofsgenoten duiden erop dat zij de vervolgingen van nabij heeft meegemaakt. Waarschijnlijk moet zij rond 1550 ook vluchten.

Titelpagina van 'Een nieu gheestelijck lie(d)tboecxken' uit ca.1590

De laatste twintig jaar van haar leven woont zij in Hoorn, waar zij is gestorven. Haar werk bestaat uit vrome geestelijke liedjes die zij als eenvoudige gelovige – ze benadrukte dat graag – en voor een groot deel in opdracht of op verzoek van geloofsgenoten schreef. Zo begint een van haar liederen (nr. 13) met de wat kreupele regels: 'Den broeder die mij zandt [:zond]/ Een brief, wens ik veel gratie/ Met zijn huisvrouw tezamen van harte zeer/ Uw brief kwam mij ter hand/ Ik dank uw informatie'.

Kennelijk zijn de liederen van Gerrits in haar eigen tijd redelijk bekend. De uitgever van haar oudst bekende bundel, *Een nieu gheestelijck lie(d)tboecxken* uit circa 1590, motiveert de uitgave als volgt: 'dewijle deze liedekens bij velen verstrooid waren zijn zij met naarstigheid verzameld'. De bundel bevat 84 liederen. De Haarlemse uitgave uit 1592 bundelt 104 liederen,

waarvan er 102 van haar hand zijn, ook al meldt de uitgever in zijn voorrede dat het er 98 zijn. In de editie van 1618 is deze fout gecorrigeerd, door zes liedjes te schrappen. De bekendheid van haar werk blijkt ook uit het feit dat zo'n 35 liedjes van haar hand al tijdens haar leven in gezangenbundels als *Veelderhande liedekens* zijn opgenomen.

Gerrits is blind en kan niet lezen noch schrijven. Dit wordt met onderstreping vermeldt op de titelpagina en in de voorrede. Ze kan geen a van b onderscheiden, aldus de editeur die alleen bekend is onder de initialen I.C., en toch heeft God haar 'met een hoog en wonderlijk verstand verlicht'. Zij moet haar teksten hebben gedikteerd. Zelf refereert ze hier een enkele maal aan, in lied nr. 13: 'weet dat ik nooit en las' en in lied nr. 100: 'want ik nooit las op aarde'. Opmerkelijk is haar grote Bijbelkennis. Voor haar liedjes gebruikt zij graag 'de tale Kanaäns', hetgeen doet vermoeden dat ze grote delen van de Bijbel uit haar hoofd kent. Van de gebundelde liedjes beginnen er 33 met de genade- of vredewens, bijvoorbeeld lied 35: 'Genade en vrede/ wens ik u toe hier binnen deze stede'. Bij al haar liederen staat aangegeven op welke wijs het lied gezongen moet worden, zoals dat bij liederenbundels gebruikelijk is. Er is sprake van een grote verscheidenheid aan melodieën: in de bundel worden er 79 genoemd. Het duidt op haar talent om te memoriseren. Vrijwel zeker gebruikt zij deze melodieën om al zingend haar Schriftuurlijke liedjes te dichten. De biografie van Soetgen Gerrits die vanaf de druk van 1592 in haar *Lie(d)tboecxken* is opgenomen en naar het schijnt op de dag van haar dood in 1572 is geschreven, bevat niet veel meer informatie dan dat zij zeer trouw aan haar geloof was, een grote afkeer had van twist en tweedracht, en veel liefde voor de gemeenschap voelde. Zij is overleden in Hoorn op 26 december 1572. De latere waardering voor het werk van Soetgen Gerrits is niet erg groot. Zo stelt W.A.P. Smit dat zij er niet in is geslaagd 'het innerlijke geloofsleven over te dragen op haar liedekens'. Schenkeveld-van der Dussen noemt haar taal en stijl uiterst 'eenvoudig en zelfs onbeholpen', maar noemt haar niettemin een 'veelgelezen en geliefde dichteres' die meer aandacht verdient dan haar in de literatuurgeschiedenis is toegewezen.

Bron: Redactie, 'Gerrits, Soetgen', in: *Digitaal Vrouwenlexicon van Nederland*.

<https://resources.huygens.knaw.nl/vrouwenlexicon/lemmata/data/SoetgenGerrits> [13/01/2014]